

ПСИХОЛО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ВИЩОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ

У статті розкрито особливості побудови навчально-виховного процесу у ВВНЗ орієнтованого на формування суб'єктності у слухачів (курсантів). Відзначається, що зміст підготовки офіцера у ВВНЗ має відтворювати "модель" майбутньої діяльності і на її базі забезпечити входження офіцера у світ професії. При цьому основним результатом процесу навчання мають бути не тільки знання й уміння, але й способи мислення і діяльності, які утворюють суб'єктний базис професійної компетентності та особистісного зростання офіцера.

Ключові слова: слухач (курсант), навчально-виховний процес, суб'єктність, результат навчання, професійна компетентність.

В статье раскрыты особенности построения учебно-воспитательного процесса в ВВУЗ ориентированного на формирование субъектности у слушателей (курсантов). Отмечается, что содержание подготовки офицера в ВВУЗ должно воспроизводить "модель" будущей деятельности и на ее базе обеспечить входжение офицера в мир профессии. При этом основным результатом процесса обучения должны быть не только знание и умение, но и способы мышления и деятельности, которые образуют субъектный базис профессиональной компетентности и личностного роста офицера.

Ключевые слова: слушатель (курсант), учебно-воспитательный процесс, субъектность, результат обучения, профессиональная компетентность.

Постановка проблеми. Пошук ефективної відповіді на виклики часу вимагає окреслення шляхів модернізації військової освіти та об'єднання зусиль суспільства, спрямованих на практичну реалізацію ефективної політики розвитку військовослужбовця-громадянина. Тому, важливим завданням ВВНЗ сьогодні є генерування нової освітньої політики та на її основі формування сучасного освітнього простору в центрі якого знаходиться особистість слухача. Впровадження такої освітньої стратегії у ВВНЗ розуміється, насамперед, як реалізація особистісно-орієнтованого навчання. Перевагами такого навчання є увага до внутрішнього світу тих, хто навчається, розвиток особистості слухача за допомогою навчання; пошук нових методів, форм і засобів навчання.

Відповідно до вищесказаного **метою** статті є обґрунтування науково-теоретичних і методичних положень реалізації особистісно-орієнтованого навчання у ВВНЗ.

Виклад основного матеріалу. Перехід до нової *особистісної* парадигми – провідна тенденція сучасної освіти й у цілому педагогічної свідомості суспільства наприкінці ХХ - початку ХІ століття. Така увага освіти до особистості обумовлена загальною кризою технократичної цивілізації. Особистісна парадигма протистоїть:

- централізму й однаковості в освіті;

- екстенсивному зростанню обсягу знань при недостатньому осмисленні й рефлексії;

- зміні навчального процесу у бік набуття зовнішніх гуманітарних форм без істотної зміни діяльності суб'єкта навчання.

Основним для сучасної української психології й педагогіки постає положення про те, що головною метою освіти є розвиток особистості й сама особистість, а основне завдання освітньої системи полягає у створенні оптимальних умов для розвитку й саморозвитку слухача. Сучасна гуманістична парадигма особистісно орієнтованої освіти спрямована на розвиток механізмів самореалізації, саморозвитку, адаптації, самовиховання, необхідних для становлення самобутньої особистості, що здатна взаємодіяти з людьми, природою, культурою, цивілізацією. Основними *засадами* цієї парадигми є ідеї гуманізму, що поєднують культурно-історичний досвід і духовні традиції народів.

У гуманістичній педагогіці людина розглядається як суб'єкт власної життєдіяльності, що сама вибудовує свою долю, досягає саме того, на що вистачає її власних сил. Тому, підхід до слухача як до "об'єкта" навчання й виховання призводить до його відчуження від навчання, перетворює

його з мети в засіб. У результаті навчання втрачає зміст для нього, знання виявляються зовнішніми стосовно реального життя. Відчуженим від освітнього процесу виявляється й викладач, позбавлений можливостей самостійно ставити освітні цілі, вибирати засоби й методи своєї діяльності. Все це призводить до втрати людського орієнтиру у професійній позиції викладача.

У світлі викладеного представники гуманістичної психології пропонують будувати навчання на сучасних (порівнянно із традиційною й технократичною школою) принципах. Головним серед них можна вважати принцип “розвивавальної взаємодії”, який полягає у тому, щоб не працювати замість слухача, не вказувати йому що робити, не диктувати готове знання, не вирішувати за нього проблеми, а дати змогу йому усвідомити себе й розбудити власну активність і внутрішні сили, щоб він сам обирав, приймав рішення й відповідав за них. Метою навчання є розвиток особистості, її самосвідомості та самореалізація. Щоб створити таке навчання, необхідно втілити наступне:

- змінити позицію викладача;
- створити атмосферу “свободи навчання”;
- використовувати методи, що стимулюють активність слухача і його розвиток.

Сутність концепції особистісно-орієнтованої освіти може бути представлена такими положеннями:

1) особистість як педагогічна категорія відображає специфічну сферу освіти та розвитку людини й у цьому значенні виступає як його специфічна мета;

2) подібно до того, як людина в освітньому процесі опановує досвідом застосування *знань, засобами розв’язання* пізнавальних і практичних завдань, *творчим досвідом*, вона повинна опанувати й *досвідом “бути особистістю”*, тобто досвідом виконання специфічних особистісних функцій (вибірковості, рефлексії, самореалізації, соціальної відповідальності тощо). Це особистісне “функціонування” індивіда не є якоюсь предметною діяльністю, а виступає, швидше, як своєрідний внутрішній план будь-якої іншої діяльності людини.

Створення умов, що сприяють тому, щоб при засвоєнні будь-якого компонента

змісту освіти розвивалася сфера особистісних функцій індивіда – мета особистісно орієнтованої освіти.

Освоєння професії офіцером у ВВНЗ є важливим етапом його професійного становлення як суб’єкта праці. Набуті під час навчання спеціальність і кваліфікація значною мірою визначають потенційні межі, а також професійну активність і успішність офіцера у певних сферах і видах діяльності. Передбачається, що саме у ході навчання у вузі в офіцера мають бути сформовані основні уявлення про зміст і особливості його професії, відбулися становлення професійних навичок і умінь, посилена військово-професійна спрямованість особистості.

У той же час результати аналізу військової практики, включаючи відгуки на випускників, свідчать, що у структурі професіоналізму офіцерів переважає компонента знань, а у професійній поведінці – орієнтування на відтворення вузького кола нормативно заданих, типових способів професійних дій. Переважання тенденції до “виконавського стилю” в умовах неоднозначного, складного за характером і динамічністю професійного контексту, призводить до негативних наслідків у професійному функціонуванні офіцера. Це відбувається зокрема через наявність протиріч і природних обмежень в освітньому процесі ВВНЗ, про що немало написано такими військовими дослідниками як О.В. Барабанщиков, А.М. Зельницький, Г.В. Ложкін, В.А. Мандрагеля, В.С. Маслов, М.І. Нещадим, В.І. Осьодло, Ю.І. Приходько В.В. Стасюк, В.В. Ягунов та ін. Причинами, що знижують ефективність професійної підготовки офіцерів називають такі: недосконале регулювання системи вищої освіти офіцерів, її відставання за багатьма аспектами (інформаційним, науково-методичним, матеріально-технічним, кадровим, організаційним) від потреб військ і їх сучасного стану; неадаптовані до потреб вищої військової школи педагогічні технології; неоптимальний відбір; структуризація навчального змісту; міждисциплінарна дезінтеграція тощо.

Власне психологічними причинами, що знижують “якість підготовки випускника ВВНЗ”, слід також вважати такі протиріччя, наявні в освітній практиці:

– індивідуалізована діяльність і переважно дистанційні форми освоєння, ознайомлення з предметом майбутньої діяльності;

– цілісність явищ і процесів, з якими має справу офіцер в реальній військовій практиці, і наочна “розрізненість” відомостей про ці явища (процеси) з різних навчальних дисциплін;

– складність, багатопрофільність професійної діяльності офіцера і нерівномірність (тимчасова і ресурсно-технологічна), частковість у межах окремих дидактичних форм та часта неузгодженість управлінських психолого-педагогічних впливів, що мають комплексно формувати особистість і професійно-психологічну готовність випускника до різних видів діяльності;

– складність явищ і процесів, що виникають у службовій і професійній практиці офіцера, вимагають самостійного орієнтування в різних аспектах (професійних, юридичних, психологічних, соціальних) професійно зумовлених проблем, зрілого, відповідального підходу до їх розв’язання і відсутність у молодих офіцерів необхідного соціального і професійного досвіду та ін.

У контексті протиріч важливо звернути увагу на зміни, які відбулися за останні два десятиліття в умовах, структурі, завданнях Збройних Сил та їх впливі на систему професійної військової освіти. Офіцери сьогодні діють у значно складніших умовах виконання завдань, аніж ті, що були принаймні під час холодної війни. Тоді все було зрозумілим: чітко визначений ворог, ідеологія, монополія держави на насильство, традиційні форми ведення війни тощо. Були щонайменше дві умови, які не мали винятків: *по-перше*, офіцер не служив на посадах, які вимагали прийняття рішення у тій площині, якої він не вивчав, *по-друге*, на кожному рівні своєї службової кар’єри офіцер проходив відповідний курс навчання, готуючись до наступної посади. Таким чином, кожен військовослужбовець відчував себе “маленьким гвинтиком” з чітко окресленими функціями та алгоритмами дій, передбаченими статутами та іншими документами [13].

Сьогодні все докорінно змінилося. До ведення звичайних бойових дій та розуміння воєнної стратегії у контексті виконання оперативних (тактичних) завдань додалася

необхідність реагувати на транснаціональні загрози – запобігання розповсюдженню зброї масового ураження, боротьба з тероризмом, допомога цивільному населенню тощо.

Ще однією проблемою сучасної армії є криза ідентичності військової людини. Від офіцера вимагають не лише традиційної готовності до бою, а й нових додаткових знань, навичок та умінь. Змінюються базові принципи командування, які сьогодні поєднують багатонаціональну кооперацію, розуміння політичних умов виконання завдань, необхідність урахування національно-культурних особливостей своєї країни та країн партнерів, суспільної думки та позиції засобів масової інформації, знання міжнародного права та ін. При цьому офіцер набуває нових рис та якостей як всебічно освічений і підготовлений професіонал [13].

У зв’язку з цим розглянемо можливі зміни в системі професійної підготовки офіцерів у контексті аналізу умов, що забезпечують посилення суб’єктної складової в їхній професійно-рольовій поведінці. Розвиток суб’єктності як цільового критерію системи військової освіти, має забезпечити здатність офіцера до ініціації та регулювання професійної активності в ситуаціях, що передбачають певну свободу вибору і відповідальність за неї.

Пріоритетними цілями сучасної професійної освіти все частіше вважають формування у майбутнього суб’єкта праці соціального й особистісно-професійного досвіду, динамічної освіти, що дозволяє фахівцеві, спираючись на власні можливості, діяти самостійно й відповідально в широкому колі соціальних ситуацій, вибираючи оптимальні способи вирішення різноманітних проблем, удосконалюючись при цьому як особистість розвиваючи свій професіоналізм. Такий досвід має бути суб’єктним, тобто результатом активних і усвідомлених зусиль, яких докладає сам офіцер у ході професійної підготовки. Саме у такому статусі офіцер найбільшою мірою здатний виконувати функцію системотвірного елемента професійної компетентності (як цілісної ієрархії компетенцій), бути чинником професійного саморозвитку фахівця.

У той же час, проведений нами аналіз нормативної документації (вимог державної атестації, кваліфікаційних вимог до випускників ВВНЗ, наказів Міністра

Оборони України) свідчить, що цільовий пріоритет у професійній підготовці офіцерів зміщений у бік їх когнітивно-технологічної складової, тоді як цілі, пов'язані з розвитком професійного мислення, ціннісних орієнтацій, формування суб'єктних якостей (самостійності, рефлексивності, відповідальності, автономності та ін.), що забезпечують ефективність професійного функціонування у складній обстановці, є у кращому разі супутніми або другорядними за значущістю. Крім того, цільові орієнтири, що визначають підготовленість випускника до деяких видів діяльності, випадають з поля зору "замовників", або наведені в досить урізаному вигляді (це стосується видів діяльності реалізованих офіцерами в мирний час: виховання, навчання особового складу, керівництво персоналом, психологічна робота, самоуправління тощо). Це підтверджується також тим, що досягнення таких цілей не відображено в пакеті основних нормативних документів.

У результаті задекларований нами особистісно-орієнтований підхід у навчанні з опертям на суб'єкт-суб'єктну педагогічну взаємодію залишається нереалізованим, а реальний рівень готовності випускників вузів (при їх досить непоганій академічній підготовці) не забезпечує ефективного вирішення ними широкого спектру професійно зумовлених завдань і здатності до професійного саморозвитку. Тенденція до звуження цілей військової освіти сприяє тому, що у професійно-освітній фундамент випускника спочатку закладається його орієнтація на набуті знання як самодостатній базис для подальшого професійного функціонування, відчуття дефіциту яких надалі часто провокує офіцера відійти від важких, неосвоених видів діяльності, ситуацій і завдань.

Слід також зазначити, що трансформація цілей у відповідні моделі й технології навчання не завжди передбачає цілеспрямовану, екзистенційно орієнтовану рефлексію відповідності технологічних параметрів освітнього процесу потребам формування у слухачів (курсантів) основних елементів суб'єктності. У той же час необхідність формування у ВВНЗ суб'єктності майбутнього офіцера обумовлена характером його професійної діяльності. Діяльність офіцерів поєднана різними аспектами (організаційними,

психологічними, етичними, правовими, соціальними), часто вимагає переходу офіцера від рольових відносин до особистісно-смыслових. Найчастіше це відбувається, коли перед офіцером виникає проблемно-конфліктна ситуація, здолати яку за допомогою раніше засвоєних стереотипів соціально-професійної поведінки неможливо. У цих випадках від офіцера вимагається здатність до орієнтування у складній системі цінностей і смислотвірних мотивах, об'єднання у свідомості різнорівневих елементів професійно зумовленої ситуації з орієнтуванням на соціально та особистісно значущі наслідки своїх дій.

Одним зі шляхів виходу з такої ситуації ми вбачаємо реалізацію *компетентнісного підходу*. Разом з тим, розв'язання проблем освіти та навчання лише у межах формування професійної компетентності є недостатнім. Окрема компетентність не надає універсальних ціннісно-смыслових орієнтирів, які дозволяють вибирати оптимальні способи службово-рольової поведінки в ситуаціях, що характеризуються інтегративним контекстом професійної діяльності і військової служби в цілому. Слід також зазначити, що функціонально професійна компетентність орієнтована на зовнішню норму, тоді як суб'єктність насамперед зверненість свідомості офіцера до власного професійно-психологічного потенціалу як джерела інтерналізованих цінностей і перевічених на власному досвіді способів і алгоритмів поведінки, що дозволяють приймати оптимальні рішення у складній обстановці.

Що ж слід змінити у зв'язку з цим у змісті й технології реалізації цілей професійної підготовки офіцерів?

Перш за все, зазначимо, що умовами реалізації цих цілей в рамках ВВНЗ є відповідні технологія, зміст навчання та освітнє середовище.

Основними елементами змісту професійної освіти офіцера є:

- а) наукові знання про об'єкти і процеси навколишнього світу;
- б) нормативні уявлення про основні види і способи професійної діяльності випускника;
- в) ціннісне ставлення до об'єкта вивчення і професійної діяльності;
- г) способи професійного і наукового мислення.

Коротко зупинимося на функціях виділених компонентів змісту навчання. Відмітною рисою використання наукового знання в умовах навчального закладу є його доцільна структуризація й адаптація з урахуванням логіки освітнього процесу, а також закономірностей пізнавальної діяльності слухачів (курсантів). Значення наукових знань полягає в тому, що з їх допомогою внутрішній світ офіцера може бути “розширений” до розмірів зовнішнього світу, що дозволяє йому стратегічно орієнтуватися, об’єктивувати сенс окремих явищ. Таким чином, засвоєння наукових знань у контексті тенденцій гуманітаризації та фундаменталізації освіти є чинником соціально-культурної автономії, особистісної і професійної мобільності, самореалізації офіцера.

Уявлення про види і способи професійної діяльності офіцера покликане відтворити нормативно задані технологічні параметри функціонування і взаємодії фахівця з іншими суб’єктами. Основним способом такого уявлення, на наш погляд, має бути репрезентація типових ситуацій професійної діяльності, нормативних моделей поведінки і способів вирішення професійних завдань, а також основних етапів, закономірностей і технологій розвитку професіоналізму офіцера.

Важливим елементом змісту освіти є ціннісні відносини майбутнього фахівця у сфері професійної діяльності. Йдеться про формування ціннісних пріоритетів, що характеризують світоглядні установки особистості офіцера як суб’єкта діяльності. Засвоєння позитивних ціннісних відносин, їх культивування є складним завданням вищої школи, в якій має бути створено відповідне освітнє середовище з потужним виховним потенціалом, що надає слухачам (курсантам) у межах спеціально створених виховних ситуацій, можливість самовизначення й відповідального вибору (цінностей, лінії поведінки тощо).

Наступним елементом змісту навчання є способи професійного мислення. Співорганізація різних типів мислення (дослідницького, управлінського, проектувального) дозволяє офіцерові забезпечити комплексний вплив на об’єкт, а їх розвиток сприятиме виробленню адекватних, відповідних певним ситуаціям і завданням, суб’єктивних позицій, алгоритмів

діяльності і службово-рольової поведінки. У зв’язку з цим мислення стає важливою детермінантою розвитку суб’єктивного досвіду, який виражається в суб’єктивних позиціях як особливих ціннісних утвореннях, що забезпечують узгодження внутрішніх і зовнішніх умов діяльності.

Таким чином, формування позиційності може бути одним із механізмів формування суб’єктивності майбутнього фахівця. При цьому результат процесу навчання має передбачати формування у слухачів (курсантів) цілісної системи знань, умінь, навичок, способів мислення і ціннісного ставлення до дійсності.

Вирішенню такого завдання сприяє адекватність і ефективність запроваджених у ВВНЗ педагогічних технологій. Технологія навчання може бути розглянута як спосіб організації і здійснення освітнього процесу, опосередкованого застосуванням сукупності методичних засобів у конкретних організаційних формах педагогічної взаємодії викладачів і слухачів (курсантів).

Разом з тим на цей час доводиться констатувати відсутність єдиних організаційно-психологічних орієнтирів, що виконують системотвірну функцію у проектуванні, доцільній диференціації та структуризації наявних у педагогічному арсеналі технологій навчання. У зв’язку з цим виникає необхідність розгляду освітнього процесу у ВВНЗ як особливого багатовимірного дидактичного простору, основними компонентами якого є зміст освіти, технології навчання і виховання, освітнє середовище, здатне за своїм потенціалом забезпечити комплексну розвиваючу дію на особистість майбутнього офіцера.

Організаційною одиницею цього простору є навчальне заняття, а логіко-дидактичною – навчальна дисципліна (блок дисциплін). Саме у їх межах забезпечується доцільний синтез наукового й навчального знання, елементів майбутньої професійної діяльності і методичних засобів для формування професійної суб’єктивності майбутнього офіцера. Реалізація цього завдання можлива через діяльнісно-орієнтовану організацію навчальної активності слухачів (курсантів), що передбачає рефлексію ними не лише когнітивних, а й ціннісно-сміслових аспектів професійної діяльності офіцера. Функцію

зовнішнього ресурсного забезпечення у вигляді повсякденної трансляції відповідних когнітивних і ціннісно-сміслових орієнтирів, потрібних для розвитку професійної суб'єктності майбутніх офіцерів, покликане виконати освітнє середовище ВВНЗ в єдності психодідактичного, соціального і психоергономічного компонентів.

Науково-методичні передумови для реалізації цього підходу, на наш погляд, наведені у таких психолого-педагогічних положеннях і концепціях: виховного впливу середовища на людину; інтерналізації соціальних ідей [11]; формування світогляду особистості [5; 9; 10; 11; 13]; формування особистісних смислів [3; 9; 11; 19]; виховання позитивним вчинком [15; 18; 19]; структуруючої ролі суб'єктного досвіду [244; 304]; суб'єктних інтуїцій [1; 2; 8; 15]; методологізації навчання [1; 5; 6; 20]; особистісно-діяльнісного підходу [1, 2, 8, 16 та ін.]; проблемного і проблемно-діяльнісного навчання [4; 9; 14; 17]; поетапного формування розумових дій [11; 20]; знаково-контекстного підходу [1-3]; персоналізації підготовки військово-управлінських кадрів [6; 14; 20].

Спираючись на положення цих підходів і концепцій необхідно враховувати їх вимоги до побудови і здійснення навчально-виховного процесу при формуванні суб'єктних якостей офіцера.

ВИСНОВКИ

Таким чином, у запропонованому нами підході провідним елементом навчання слухачів (курсантів) мають стати

критеріально обгрунтовані способи подолання труднощів у майбутній професійній діяльності, активізація з опертям на набутий особистісний досвід різних типів розумової діяльності (управлінської, дослідницької, проектувальної), які є внутрішньою (рефлексивною) стороною певної суб'єктної позиції. При цьому логіка побудови навчально-виховного процесу у ВВНЗ, орієнтованого на формування суб'єктності, порівняно із традиційною академічною школою має забезпечити посилення діяльнісних основ для організації навчальної активності слухачів (курсантів). Це означає, що вони засвоюватимуть не теоретичні знання, а знання, вплетені в повсякденну життєдіяльність, що матимуть для них особистісну значущість, актуалізуватимуть їх рефлексивно-емоційну активність під час усвідомлення й самовизначення у складних морально-етичних аспектах ситуацій майбутньої професійної діяльності.

Зміст підготовки офіцера у ВВНЗ має відтворювати “модель” майбутньої діяльності, включаючи узагальнені способи подолання труднощів, і на її базі забезпечити входження офіцера у світ професії. При цьому основним результатом процесу навчання є не тільки знання й уміння, а способи мислення і діяльності ціннісно-сміслові орієнтації, які утворюють суб'єктний базис професійної компетентності та особистісного зростання офіцера.

Література

1. Балл Г. О. Аналіз сутності особистісної свободи у контексті гуманізації освіти і виховання / Г. О. Балл // Діалог культур: Україна у світовому контексті. Філософія освіти : зб. наук. праць / [ред. кол. : Зязюн І. А. та ін.]. – Львів : Світ, 1999. – Вип. 4. – С. 33–42.
2. Боришевський М. Й. Дорога до себе: від основ суб'єктності до вершин духовності: [монографія] / М. Й. Боришевський. – К. : Академвидав, 2010. – 416 с.
3. Будагьянц Л. М. Становлення засад філософсько-психологічної концепції суб'єкта в традиції новоевропейського раціоналізму / Л. М. Будагьянц, В. І. Осюдло // Вісник Національної академії оборони України : зб. наук. праць. – 2008. – № 1 (5). – С. 43–53.
4. Звіт про науково-дослідну роботу “Управління якістю підготовки військових фахівців з вищою освітою для Збройних Сил України”, шифр “ЯКІСТЬ – 2011” (заклучний). – К. : НУОУ. – Т.1.; Інв. № 6636. – 307 с.
5. Звіт про науково-дослідну роботу “Управління якістю підготовки військових фахівців з вищою освітою для Збройних Сил України”, шифр “ЯКІСТЬ – 2011” (заклучний). – К. : НУОУ. – Т. 2.; Інв. № 6637. – 341с.
6. Карамушка Л. М. Психологія освітнього менеджменту: [навчальний посібник] / Л. М. Карамушка. – К. : Либідь, 2004. – 424 с.
7. Клименко В. В. Психологія творчості: [навчальний посібник] / В. В. Клименко. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 480 с.

8. Корольчук М. С. Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичайних та екстремальних умовах: [підручник] / М. С. Корольчук. – К. : Ніка, 2008. – 537 с.
9. Кремень В. Г. Філософія національної ідеї. Людина. Освіта. Соціум / В. Г. Кремень. – К. : Грамота, 2007. – 576 с.
10. Луговий В. І. Європейська концепція компетентнісного підходу у вищій школі та проблеми її реалізації в Україні / В. І. Луговий // Педагогіка і психологія. – 2009. – № 2. – С. 13–25.
11. Максименко С. Д. Генеза здійснення особистості / С. Д. Максименко – К. : Видавництво ТОВ “КММ”, 2006. – 240 с.
12. Максименко С. Д. Структура та особистісні детермінанти професійної самореалізації суб’єкта / С. Д. Максименко, В. І. Осьодло // Проблеми сучасної психології : зб. наук. праць Кам’янець-Подільського Національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України / [за ред. С. Д. Максименка, Л. А. Онуфрієвої]. – 2010. – Вип. 8. – С. 3–19.
13. Мандрагеля В. А. Перспективи розвитку системи професійної військової освіти в контексті світового досвіду / В. А. Мандрагеля // Філософія освіти : Науковий часопис. – 2008. – № 1/2. – С. 161–171.
14. Організація психологічної підготовки особового складу підрозділів Сухопутних військ: [навчально-методичний посібник] / В. М. Замана, Г. П. Воробйов, П. П. Ткачук та ін. – Львів : АСВ, 2012. – 404 с.
15. Осьодло В. І. Авторитет офіцера як чинник ефективності управлінської діяльності / В. І. Осьодло // Вісник Національного університету оборони України : зб. наук. праць. – 2011. – № 3 (22). – С. 157–162.
16. Осьодло В. І. Психологія професійного становлення офіцера: Монографія / Василь Осьодло. – К. : ПП “Золоті ворота”, 2012. – 463 с.
17. Психологія діяльності організацій в умовах соціально-економічних змін: [монографія] / [наук. ред. Л. М. Карамушки]. – К. : Педагогічна думка, 2008. – 192 с.
18. Професійна педагогічна освіта: особистісно орієнтований підхід: Монографія / За ред. О. А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Я. Франка, 2012. – 436 с.
19. Снігур Л. А. Психологія становлення громадянськості особистості: [монографія] / Л. А. Снігур; Півден. наук. центр АПН України, Одес. ін-т сухопут. військ. – О. : СВД Черкасов, 2004. – 331 с.
20. Теоретико-методологічні проблеми розвитку особистості в системі неперервної освіти: матеріали методологічного семінару АПН України, (Київ, 16 груд. 2004 р.) / за ред. академіка С. Д. Максименка. – К. : ТОВ Вид-во “Нора-прінт”, 2005. – 716 с.

Osodlo V. I., doctor of psychology, associate

PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL ASPECTS OF THE DEVELOPMENT OF MODERN HIGHER MILITARY EDUCATION

In the article the analysis the features of construction educational process in military higher educational establishments oriented to forming student' subjectivity. It is marked that a decision of problems student's education and studies only within the limits of forming of professional competence is insufficient. The important element of maintenance education are the valued relations of future specialist in the field of professional activity.

The contents of officer's preparation in military higher educational establishments must reproduce the "model" of future activity and on its base to provide officer's including in their profession. The basic result of teaching process must be not only knowledge and ability but also ways of thinking and personality officer' growth. It has been shown that the important factor of the development of officers' subjectivity is psychological assistance. It has been proved that the psychological conditions substantially increase the effectiveness of the activity arranging the necessary prerequisites for the realization of officer's subject activity.

Keywords: military students, subject, subjectivity, psychological assistance, result of studies, professional competence.